

10
סיפורי אהבה
ישראלים

עשר וריאציות על החיים והמוות

ניצה גורביץ'

10 סיפורי אהבה ישראלים

עקד / גוונים, 1993 / 157 עמ'

לעשרת הסיפורים המקוריים, הנכללים בקובץ הסיפורים החדש: "10 סיפורי אהבה ישראלים", יש כמה וכמה מכנים משותפים: האחד הוא, שרובם ככולם נכתבו על-ידי סופרים ישראלים מוכרים מאוד: יצחק א. אורפז, אהרן אמיר, יהודית הנדל, א.ב. יהושע, איתמר יעוזקסט, סביון ליברכט, דן בניה-סרי, פנחס שדה, דוד שיץ. למעט מירה מגן, שזה לה פירסום ראשון. מכנה משותף נוסף, אפשר להגדיר כ"סיפורים מן החיים", העוסקים בעיקר באהבה ומוות. גם האהבה וגם המוות סובבים סביב חשיפת מרקם של מערכות יחסים, בדרך-כלל עד לסיומן הטראגי. כמה מן הסיפורים נדפסו בעבר.

ברוב הסיפורים, המפגשים בין הדמויות, או בין הדמויות לבין עברן, הם לא שיגרתיים, מפתיעים, אך לקוחים מהחיים, ומסיטואציות מוכרות.

במובן זה שונה סיפורו של פנחס שדה, ובעיקר סיפורו של א.ב. יהושע: "חתונתה של גליה". הסיפור גולש ומתקיים בין מציאות ודימיון, הזיה וחלום, עבר והווה. הסיפור פותח בתיאור תגובתו של בחור, הנתקל במודעה וזעירה בעיתון, המכריזה על נישואיה של בחורה, שהיא מושא חלומותיו, למישהו אחר. במהלך מספר שעות, שבין ההיתקלות במודעה לבין קיו-

מה של החתונה, יוצא הבחור למסע מוזר באוטובוס, שאמור להביאו אל "חתונתה של גליה".

הסיפור הוא מעין פנטאסיה בתוך פנטאסיה, בתוך מסגרת סיפורית, שגם היא קיימת ספק במציאות ספק בדימויו של גיבור הסיפור. הקשר שלו לאהובתו קיים כולו בפנטאסיה שלו, ככמיהה שלא התממשה מעולם, הנסיעה אל החתונה עצמה, לא ברור אם התרחשה במציאות הסיפורית, בדימיון או בחלומו של המספר. הוא נוסע למקום בשם "שדות אור", בדרום הארץ, מקום שלא קיים.

אל עלילת הסיפור מצטרפות, כבר בשלבים הראשונים, שלוש דמויות של גברים. הם מצטרפים בדרך לגיבור הסיפור, מתוך "צירוף מקרים", כשצירוף המקרים המדהים עוד יותר הוא, שכולם נוסעים לחתונה של בחורה שאהבו בעבר או אוהבים עדיין, מתוך מניעים דומים או שונים, שיתבררו בהמשך.

זהו סיפור אהבה, שעלילתו יומיומית ומוזרה, אפשרית ובלתי אפשרית. ברובד עמוק יותר, יש בו הארה של צדדים אנושיים, תמימים ואפלים, מניעים ורבידים פסיכולוגיים של דמויות, המתפתלים ומס-תבכים בתוך עלילה פשוטה. ישנם בסיפור תיאורים ויזואליים מוחשיים מאוד, שחלקם לפחות הם תמונות מתוך חלום.

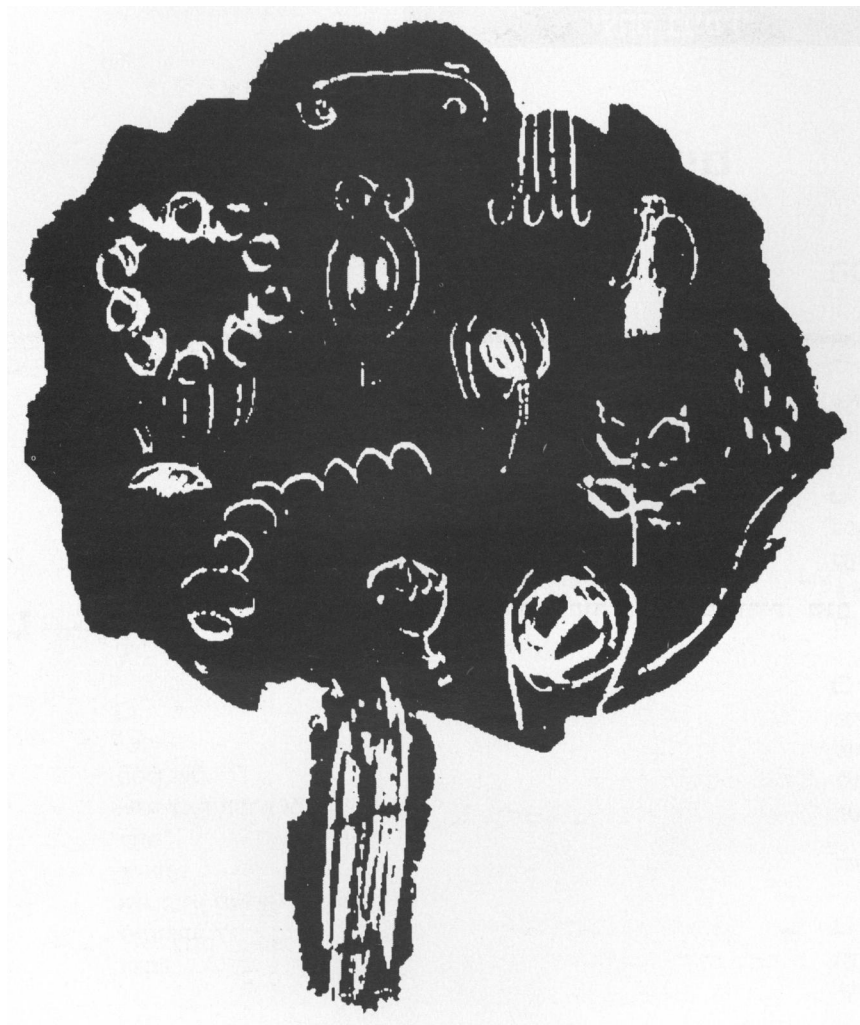
למשל, דמותו המוזרה של נהג האוטובוס, המתוארת כשילוב של דמות אנושית ומעין מפלצת, הלקוחה מתוך סיט או סרט מצוייר. "הראש ענק, ומשורר

בב לפנים, ובפדחת, כענף שנקטם, מצנ"פת נהגים ירוקה. על העיניים קבועים משקפיים אפלים שמסגרתם קדורה בדמות עלים צרים ומאורכים. מן הכתף נשרך תיק נהגים גדוש, שעיקר כסויו - עור חרוך ומפוחם. בכפותיה הדוביות היתה הדמות הכבדה חופנת ערימות זיתים חיים, אותם המטירה אל פיה המשורבב, ובחמדנות היתה פולטת-יורקת את הגל-עינים אל עבר השמשה המצוחצחת." (עמ' 114).

לא ברור אם הדמות עצמה היא מציאותית, דימונית, או הפכה להיות חלק מסיט בתודעתו של המספר, כיוון שהיא מייצגת או את הסיט עצמו (שקיים במציאות חייו או בתודעתו בלבד) או מובילה אותו בדרך אליו. האווירה בסיפור, מתחילתו ועד סופו, נעה בין אווירה הנוצרת מחוויה רגשית קשה לבין סיט.

השקט שלפני הסערה

סיפור מענין אחר הוא סיפורה של יהודית הנדל: "המכתב שהגיע בזמן". כוחו של הסיפור, בניגוד לסיפורו של א.ב. יהושע, אינו במשחק בין מציאות ופנטאסיה, אלא דווקא בהיפוכו של דבר: בתיאור התנהגויות שיגרתיות, בתוך סיטואציה לא יוצאת-דופן. הסערות הרגשיות, מרומזות בלבד אם בכלל; וההתפתחות הדרמאטית, המתחוללת על-ידי הדמות המרכזית, סורת כמעט לחלוטין את התנהגותה, עד למהלך הדרמאטי שהיא נוקטת בו. הקורא

כמעט שאינו שותף לתהליכים הנפשיים אותם עוברת הדמות, עובדה התורמת לִי־צירת מתח מהסוג של השקט שלפני הסערה, כשלא ברור מהי הסערה ומאין תבוא. לתחושה זו תורם גם עיצוב האוּוֹי־רה בסיפור. מצד אחד אווירה שיגרתית, יומיומית, אולי יותר ממה שסיטואציה מסוג זה מחייבת, מצד שני קטעי דברים, המרמזים על הכוחות הפועלים מתחת לפני השטח, שהקורא מודע רק לחלקם. תי־אור מזג האוויר למשל, מדגיש את התחושה, שקיים ניגוד בין הידוע והגלוי לבין הסמוי והעומד לקרות, בין השקט לבין הסערה: "בדיוק אז חזר הגשם בבת אחת. הוא המשיך כבד, כבד, עם שרטוֹ־טים פראים של ברק וקול קהה של רעם. שמעו מכונות מחליקות בגשם, ובבת אחת, כמו שהתחיל, נפסק, משאיר איזה צלילות סמיכה באוויר." (עמ' 40). הפער והניגוד, הקיימים בין התנהגותה של גי־בורת הסיפור לבין הכוחות התת־קרקעיים המפעילים אותה, נשארים למעשה בחזקת נעלמים, גם כשהם נחשפים.

הסיפור, המסופר בזמן עבר, מתאר ברובו, יום של ניהום אבלים בביתה של אשה שה־תאלמנה מבעלה, וניתן להבין שהיה בִי־ניהם קשר אהבה חזק מאוד. כל המשפחה מכונסת בבית, פה ושם עולים וצפים קטעי זכרונות, ומתנהלים דיאלוגים קטועים – דרכם כמו דרך תיאור השתיקות, נחשפות, חלקית, מערכות היחסים בתוך המשפחה. בד בבד עם זאת, קיימת דינמי־קה בין כל הנוכחים בחדר, שיש ביניהם מגוון טיפוסים. דמויות המצויירות באמצ־עות קווי אופי, המאופיינים על־ידי תיאור או התנהגות מסוימת, הממחישים אותן בתמציתיות. הדמויות כולן תורמות לעי־צוב האווירה, ומשכנעות בין השער בהיבט המציאותי שלה. בסך הכל, מתוארת סיטוֹ־אציה פחות או יותר טבעית, למרות תחו־שה של מאבק מסויים המתחולל בין הד־מויות או בתוכן. מדי פעם מופר האיזון על־ידי צחוק שלא במקומו, התפרצות קצרה, אמירה טעונה, תגובה או חוסר תגובה. בסך־הכל ברור, שהמטענים והמשקעים הרוחשים מתחת לפני השטח גדולים, לאין שיעור, מהביטוי החלקי או

של חבר לחיים, מאוד אהוב. ישנם עקבות, המטשטשים את "פענוח" הדמות והתנה־גותה בסיטואציה המתוארת. בהמשך הה־תפתחות העלילתית יש רמז או שניים, שבאמצעותם אפשר לנחש את הסוף. אלו מעט דוגמאות, מתוך שניים מסי־פורי הקובץ. וכך, כל אחד מהסיפורים האחרים מעוצב בדרכו המקורית של כל אחד מהיוצרים, עוסק ביחסים בין בני־אדם, באהבות מסוגים שונים, בזכרונות, מוות וגם אלימות. הסיפורים כתובים, רובם ככולם, בשפה פשוטה ונו־חה לקריאה, ולא על חשבון העובדה שהם גם טובים ומשמעותיים. ■

הנרמז, הניתן להם.

יש מעט מאוד מידע, ביחס למה שעובר על הדמות המרכזית מבחינה רגשית. יש לכך מעט רמזים, כשמדי פעם, מסתמן בקע במסך האיפוק המאפיין את התנהגותה: "הוא אהב את מודל התפוח, אמרה. היו געגועים חזקים בקולה. מישוהו שאל מה זה מודל התפוח. התפוח המתקרב, אמרה. היא דיברה לאט, עוצרת את הפחד שהסגירו הגעגועים החזקים בקולה." (עמ' 31).

הרמז המשמעותי, הכמעט יחיד, לתה־ליכים הנפשיים שעוברת הדמות הוא תי־אור התנהגותה המושלמת מדי, כמעט מוכנית ומעט לא טבעית, על רקע אובדן